

GNIST INDIKATORRAPPORT

2016

GNIST

Innledning	2
1 Fremtidig behov for lærere	3
2 Søkning, opptak og gjennomføring i lærerutdanningene	5
2.1 Søkning til lærerutdanningene.....	5
2.2. Søkning til lærerutdanningene: Kvalifiserte førstevalgssøkere.....	6
2.3. Søkning til lærerutdanningene: Inntakskvaliteten	8
2.4 Opptakstall for lærerutdanningene	9
2.5 Søkning og avskalling til lærerutdanningene	11
2.6 Gjennomføring og frafall i lærerutdanningene	13
3 Rekruttering og turnover i læreryrket	14
3.1 Tilgang på nyutdannede lærerkandidater.....	14
3.2 Antall nyutdannede lærere som går inn i læreryrket.....	16
3.3 Turnover i læreryrket: KS' tariffområde.....	19
3.4 Turnover blant nyutdannede lærere	20
4 Sysselsettingsstatus for lærerprofesjonen	21
5 Lærerprofesjonen	22
5.1 Lønnsnivå i skoleverket relativt til andre sektorer og utdanningsnivå.....	22
5.2 Deltakelse og oppfatning av videreutdanning.....	24
5.3 Lærernes kompetanse	25
5.4 Kvalitet og omfang av veiledning av nyutdannede lærere	26
5.5 Ressurssituasjonen i skolen: Utgifter per elev i norsk skole	27
5.6 Ressurssituasjonen i skolen: Lærertetthet	28
6. Tabelloversikt og figuroversikt	29
7. Oversikt over datakilder	30

Innledning

Formålet med denne rapporten er å presentere den viktigste statistikken om lærere. Rapporten er laget for å brukes i GNIST-partnerskapet, og som en referanse for alle som er interessert i lærerstatistikk.

Mesteparten av tallgrunnlaget for rapporten er tilgjengelig for alle på internett. Det er imidlertid noe statistikk som er bestilt fra Samordna opptak, Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), og fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Merk at datakildene i Samordna Opptak (SO) og Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) ikke har endelig "låsing" av data. Det betyr at mindre feil og justeringer blir rettet opp fortløpende. Tallene fra tidligere år i denne indikatorrapporten samsvarer derfor kanskje ikke helt med tall for tilsvarende år i tidligere indikatorrapporter.

Rapporten benytter de ferskeste tilgjengelige tallene, og baserer seg dermed stort sett på tall fra 2015 eller 2016. Årets rapport følger også tilsvarende oppsett og innhold som fjorårets rapport. Unntaket er at i år er det også inkludert tall for antall nyutdannede som faller fra læreryrket fra 2010 til 2015, basert på tall fra SSB som kobler utdanningsdata til arbeidsmarkedsstatus. Dette gjør det mulig å undersøke hvor mange nyutdannede lærere som går inn i læreryrket og som faller av i løpet av de første årene.

1 Fremtidig behov for lærere

Utdanner vi nok lærere? SSB beregner om vi i fremtiden kommer til å ha nok utdannede lærere på nasjonalt nivå i framskrivningsmodellen LÆRERMOD. Modellen sammenstiller tall for lærerstanden i dag med antall fremtidige elever fram mot 2040.

Tabell 1 viser SSBs siste framskrivninger om behovet for ulike typer lærerutdanninger. Førrige framskrivning av LÆRERMOD beregnet utviklingen i tilbud og etterspørsel av lærere basert på befolkningsframskrivninger fra 2014. I tabell 1 presenteres resultatene av at beregningen er gjentatt med SSBs nyeste befolkningsframskrivninger fra 2016. Dette innebærer en endring i etterspørsel, men at tilbudet (beholdningen av lærere og tilveksten av nye studenter) er den samme som i førrige versjon.

Tabell 1: Beregnet balanse mellom etterspørsel og tilbud i antall årsverk (personer) i 2020-2040. Negativ verdi betyr udekket etterspørsel av lærere, og en positiv verdi betyr overskudd av lærere.¹

	2020	2030	2040
Grunnskolelærere	-3229	-1208	-2643
Faglærere og andre lærere	2188	5548	7471
PPU allmennfag	1855	5199	5974
PPU yrkesfag	2335	4730	5695

Kilde: SSB LÆRERMOD 2015.

Hovedfunn om utviklingen frem mot 2040:

- det blir fortsatt et underskudd av grunnskolelærere. Dette er beregnet til 3229 årsverk i 2020. I den førrige versjonen var det beregnet et underskudd på 3400 årsverk i 2020. SSB forklarer forskjellen med at veksten i elevtallet har sunket, fordi forventet fruktbarhet i Norge fortsetter å synke. Men,
 - med økt lærertetthet i grunnskolen vil underskuddet øke noe.
 - med færre fødte fremover blir det et overskudd av grunnskolelærere i slutten av framskrivingsperioden (2040).

¹ Tallene hentes direkte fra modellen, der disse er definert som desimaltall. I etterkant er de så avrundet til heltall, slik at differansen i noen tilfeller kan vise et avvik på +/- 1.

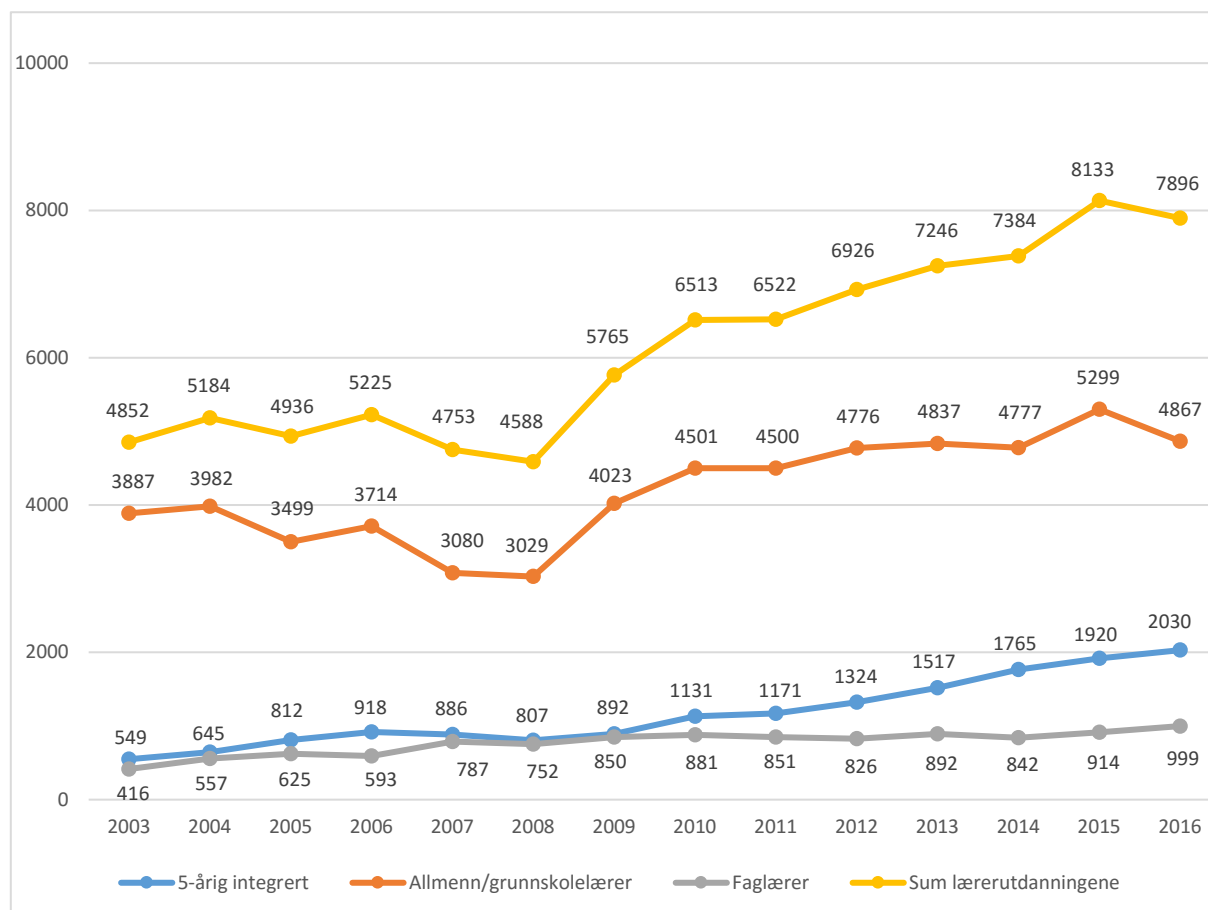
- det blir et overskudd av andre type lærere i grunnopplæringen.
- Gunnes og Knudsen (2016) fremhever at oppjustering av opptakskravene for grunnskolelærere i 2016 er noe som kan påvirke disse resultatene (studenttall og gjennomføringsprosent) og dette er det ikke tatt høyde for i beregningene. Når 2016 utgjør startåret for beregningene kan studenttallene oppdateres og disse effektene kan inkluderes i framskrivningene.
- det er imidlertid en relativt stor feilmargin og usikkerhet knyttet til disse beregningene.²

² Det er flere årsaker til at det er usikkerhet knyttet til modellbaserte framskrivninger. Den aller viktigste årsaken er at framskrivninger skal kunne beregne utviklingen av komplekse fenomen som vil være påvirket av svært mange faktorer, og det vil være umulig å inkludere alle disse variablene i en modell. Det vil også være større feilmarginer knyttet til mange av variablene inkludert i modellen. For eksempel vil unge mennesker som velger studier i høyere utdanning antageligvis basere valget sitt på fremtidige jobbmuligheter på arbeidsmarkedet, og dette kan føre til at flere eller færre søker seg inn på lærerutdanning.

2 Søkning, opptak og gjennomføring i lærerutdanningene

2.1 Søkning til lærerutdanningene

Figur 1: Antall førstevalgssøknader til lærerutdanningene (2010-2016)³

Kilde: Samordna opptak, søkertall 2003-2016. Statistikk per januar 2017.

- Samlet sett sank søkningen til lærerutdanningene med 2,9 prosent fra 2015 til 2016. Den generelle veksten for søkning til alle høyere utdanninger var 3,1 prosent i samme periode.
- Faglærerutdanningen fikk størst vekst i søkertall, og antall førstevalgssøkere økte med 9,3 prosent.
- Karakterkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen kan bidra til å forklare den negativ veksten i antall førstevalgssøkere: For GLU 1.-7.

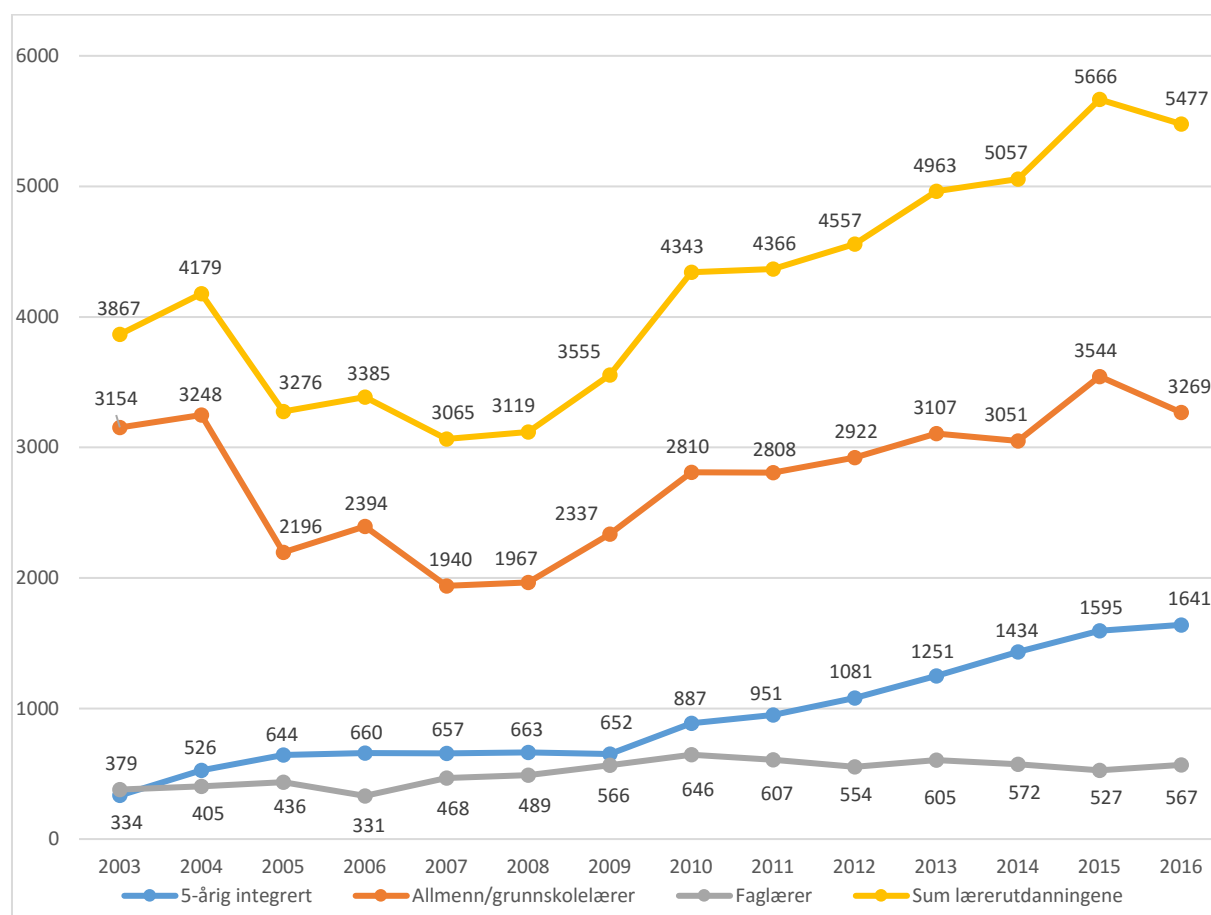
³ Allmennlærerutdanning, grunnskolelærerutdanning 1.-7. trinn og grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn er slått sammen til en kategori.

trinn sank antall førstevalgssøkere med 14,5 prosent, og for GLU 5.-10 trinn sank antall førstevalgssøkere med 1,5 prosent.

- Lektorutdanningen fikk en økning på antall førstevalgssøkere med 5,7 prosent.

2.2. Søkning til lærerutdanningene: Kvalifiserte førstevalgssøkere

Figur 2: Antall kvalifiserte førstevalgssøknader til lærerutdanningene 2010-2016⁴

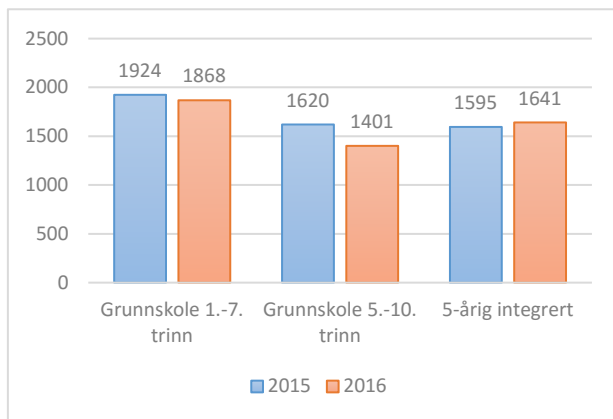
Kilde: Samordna opptak, søkertall 2003-2016. Statistikk per januar 2017.

- Samlet sett sank antall kvalifiserte førstevalgssøkere til lærerutdanningene med 3,3 prosent, i motsetning til perioden 2014 til 2015 hvor antall kvalifiserte førstevalgssøkere økte med 12 prosent.
- Faglærer fikk også størst vekst i antall kvalifiserte søkere, og antall kvalifiserte førstevalgssøkere økte med 7,6 prosent.

⁴ Allmennlærerutdanning, grunnskolelærerutdanning 1.-7. trinn og grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn er slått sammen til en kategori.

- Lektorutdanningen fikk en økning på antall kvalifiserte førstevalgssøkere med 2,9 prosent.

Figur 3: Antall kvalifiserte førstevalgssøkere (2015-2016)

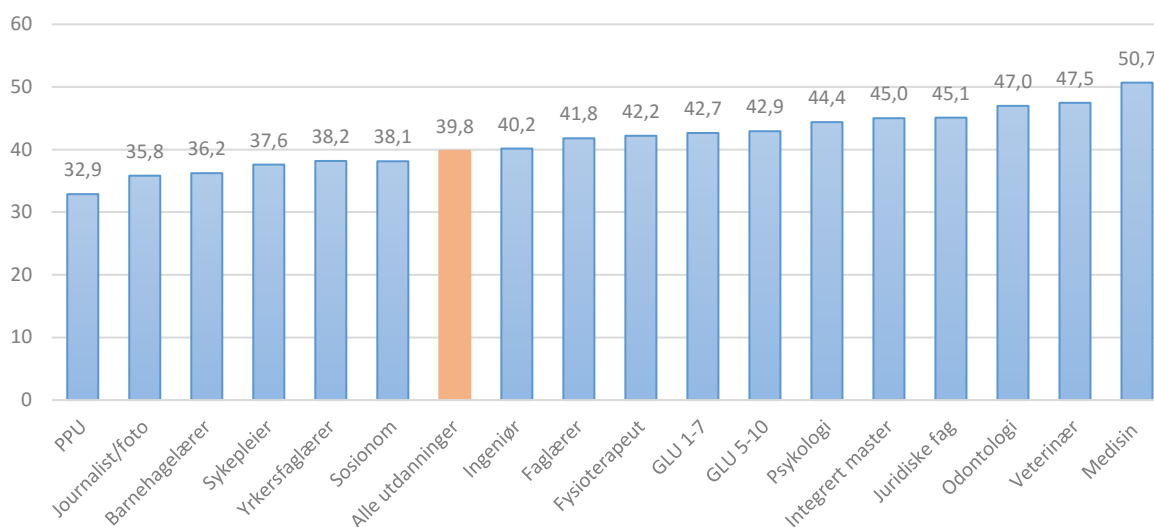

Kilde: Samordna opptak, søkertall 2015-2016. Statistikk per januar 2017.

- Minimumskravet i matematikk kan bidra til å forklare en negativ vekst i antall kvalifiserte førstevalgssøkere (figur 3): For GLU 1.-7. trinn sank antall kvalifiserte førstevalgssøkere med 2,9 prosent, og for GLU 5.-10. trinn sank antall kvalifiserte førstevalgssøkere med 13,5 prosent. Det er dermed særlig opptak til grunnskolelærerutdanning 5.-10 trinn som har hatt en betydelig reduksjon i antall kvalifiserte førstevalgssøkere.

2.3. Søkning til lærerutdanningene: Inntakskvaliteten

Figur 4: Karakterpoengsnitt for førstevalgssøkere til utvalgte utdanninger i 2016

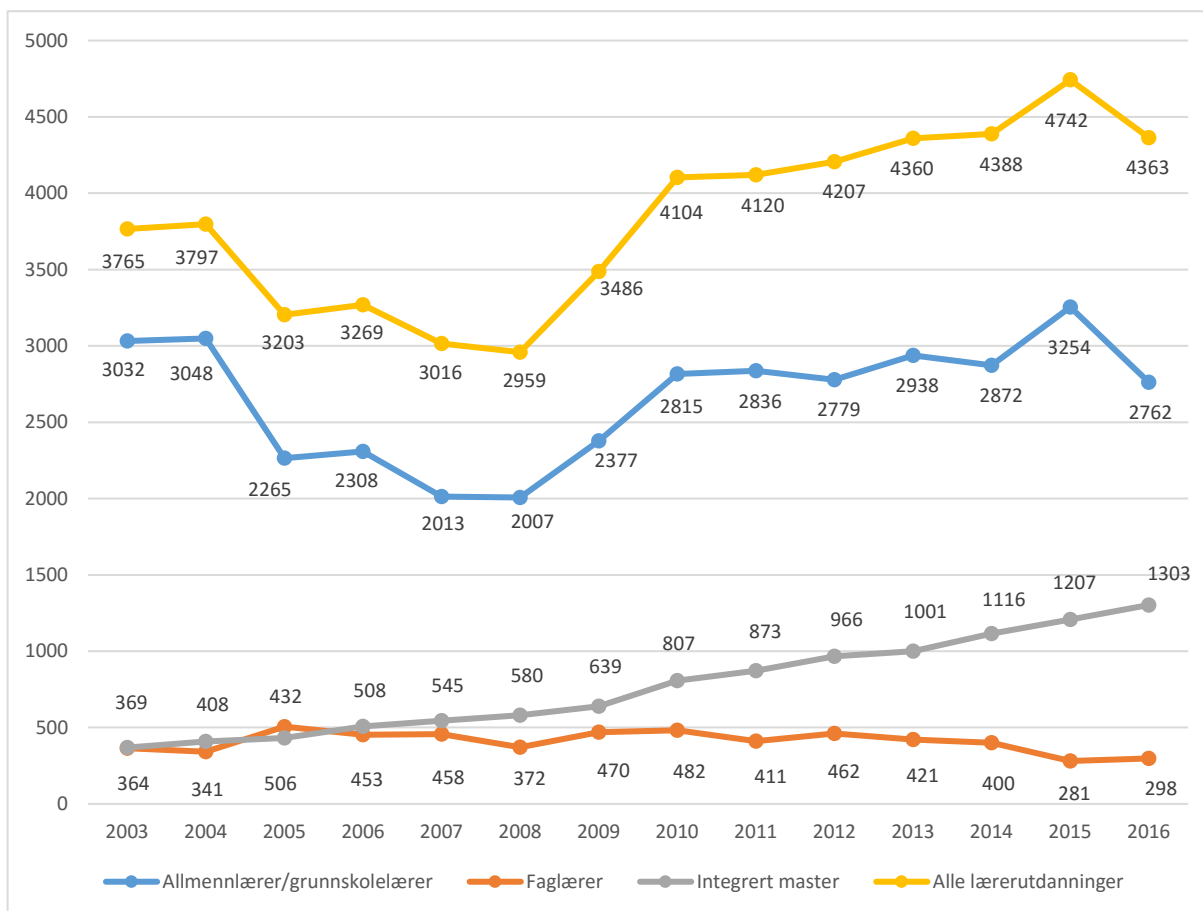

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Statistikk per desember 2016.

- Karaktersnittet for førstevalgssøkere til lektorutdanning, grunnskolelærerutdanningene og faglærerutdanning er høyere enn snittet for alle høyere utdanninger.
- Karaktersnittet for yrkesfaglærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning er derimot lavere enn snittet for høyere utdanning.
- Snittet for grunnskolelærerutdanningen for 1. til 7. trinn er noe lavere enn snittet for grunnskolelærerutdanning for 5. til 10. trinn.

2.4 Opptakstall for lærerutdanningene

Figur 5: Antall studenter tatt opp til lærerutdanningene (2003-2016)⁵

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Statistikk per desember 2016

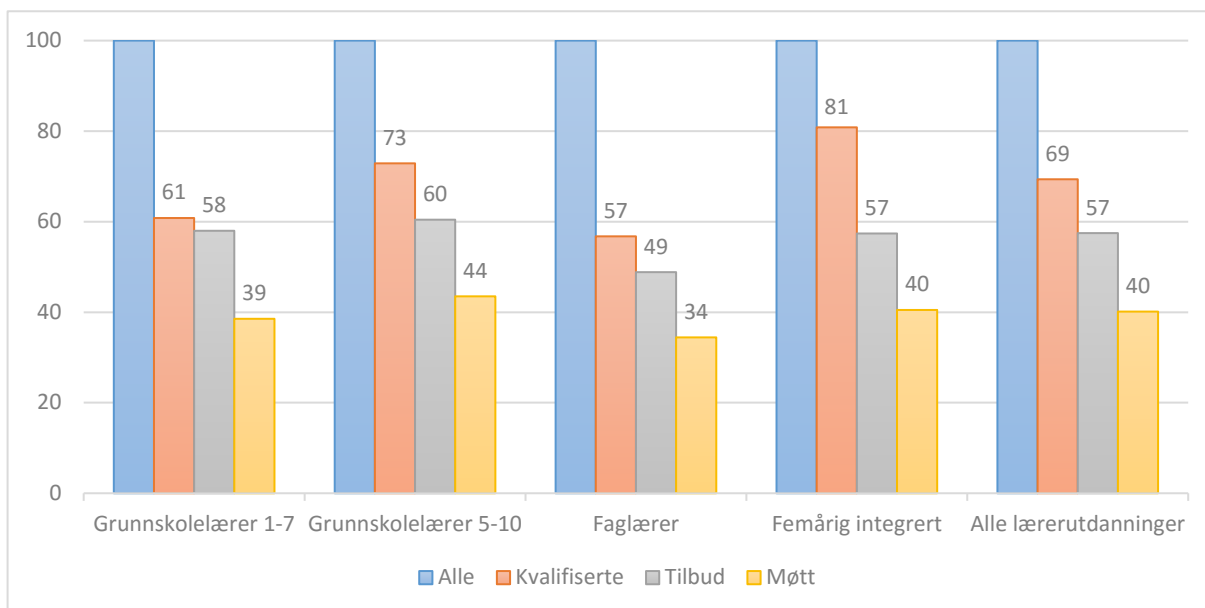
- I perioden 2008 til 2015 har det vært en stabil økning i antall studenter tatt opp til lærerutdanningen på rundt 50 prosent. Imidlertid har det vært en negativ vekst i antall studenter tatt opp til lærerutdanningene på rundt 8 prosent fra 2015 til 2016.
- Antall studenter tatt opp til lektorutdanning har økt med 8 prosent fra 2015 til 2016, og antall studenter tatt opp til faglærerutdanning har økt med 6 prosent i samme periode. Derimot, mens lektorutdanning har hatt en stabil økning i antall studenter siden 2008 (125 prosent), har det være en stabil nedgang i antall studenter i faglærerutdanning i samme periode (20 prosent).
- I figur 5 er det tydelig at det er i grunnskolelærerutdanningen det har vært en markant nedgang i antall studenter tatt opp: Totalt har det vært en nedgang på

⁵ Allmennlærerutdanning, grunnskolelærerutdanning 1.-7. trinn og grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn er slått sammen til en kategori.

15,2 prosent. Antall studenter tatt opp til grunnskolelærerutdanning fra 1. til 7. trinn sank med 20,5 prosent, og antall studenter tatt opp til grunnskolelærerutdanning fra 5. til 10. trinn sank med 10,2 prosent.

2.5 Søkning og avskalling til lærerutdanningene

Figur 6: Endringer i opptaksprosessen til lærerutdanningene 2016. I prosent antall førstevalgssøkere.

Kilde: Samordna opptak. Statistikk per februar 2017.

- Figur 6 viser opptaksprosessen for potensielle studenter til lærerutdanningene for 2016. Opptaksprosessen er fra de søker på en lærerutdanning og til de har startet på utdanningen. Figuren viser relative endringer i søkerantall gjennom denne prosessen ved at alle førstevalgssøkere settes til 100 prosent.
- For alle lærerutdanningene sett under ett: Av 100 førstevalgssøkere som våren 2016 søkte seg til en av lærerutdanningene var det 69 søkere som var kvalifiserte; 57 søkere som fikk tilbud om plass; og 40 søkere som møtte opp til studiestart høsten 2016.
- Grunnskolelærerutdanningen 1.-7. trinn og faglærerutdanningen er de lærerutdanningene med lavest andel kvalifiserte førstevalgssøkere.
- Faglærerutdanningen har lavest andel søkere som møter opp til studiestart (uavhengig av kvalifikasjoner).

Tabell 2: Utvikling andel kvalifiserte førstevalgssøkere (2010-2016). I prosent.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
GLU 1-7	55,4	55,2	54,6	57,5	58,0	60,1	60,8
GLU 5-10	69,8	70,1	68,3	70,9	69,9	73,9	72,9
Faglærere	73,3	71,3	67,1	67,8	67,9	57,7	56,8
Integrert master (lektor)	78,4	81,2	81,6	82,5	81,2	83,1	80,8
Sum lærerutdanningene	66,7	66,9	65,8	68,5	68,5	69,7	69,4

Kilde: Samordna opptak. Statistikk per januar 2017.

- Tabell 2 viser utviklingen i andel kvalifiserte førstevalgssøkere fra 2010 til 2016. I perioden 2010 til 2016 har det vært en relativt jevn andel kvalifiserte førstevalgssøkere til alle lærerutdanningene på mellom 67-69 prosent. Dette også til tross for innføringen av et minimumskrav i matematikk i lektorutdanningen og grunnskolelærerutdanningene.
- Utviklingen i andel kvalifiserte førstevalgssøkere har være mest positiv for grunnskolelærerutdanningen fra 1. til 7. trinn (5,4 prosent).

2.6 Gjennomføring og frafall i lærerutdanningene

Tabell 3: Gjennomføring på normert tid og frafall i grunnskolelærerutdanninger og bachelorutdanninger, opptakskull 2012. I prosent.

Utdanning	Fullført på normert tid	Fortsatt student	Frafall
GLU 1.-7. trinn	52,0	21,1	26,9
GLU 5.-10 trinn	47,9	21,0	31,1
Førskolelærer	55,0	10,5	34,5
Ingeniør	47,7	28	24,2
Sykepleier	56,1	22,5	21,4
Historisk-filosofiske fag	28,9	24,6	46,5
Matematiske-naturvitenskapelige fag	31,4	30,9	37,7
Samfunnsvitenskap	38,6	20,5	40,9
Økonomiske-administrative fag	42,1	30	27,9
Til sammen	44,4	23,2	32,3

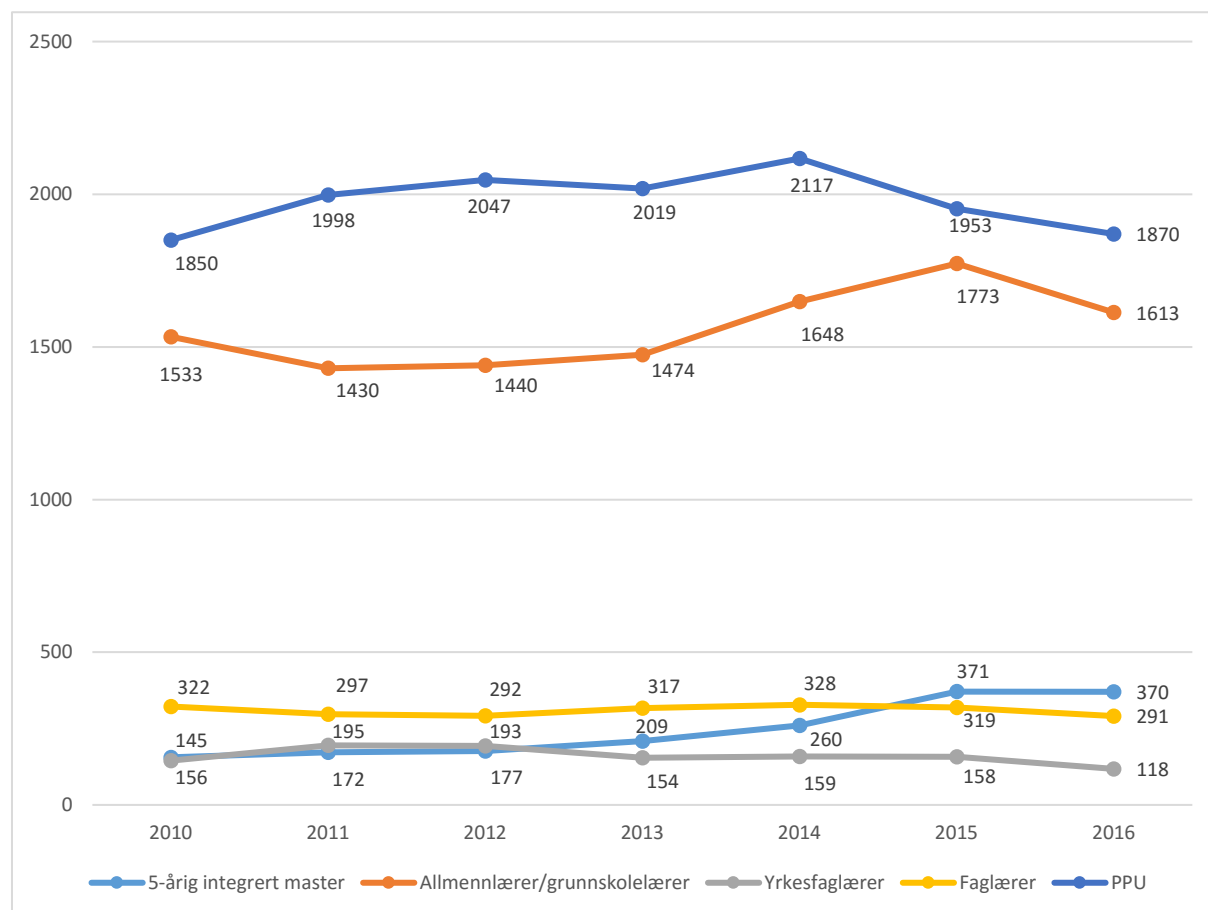
Kilde: Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2016/Database for statistikk om høgre utdanning (DBH).

- Tabell 3 gir oversikt over gjennomføring på normert tid og frafall i grunnskolelærerutdanningene (fireårig) og bachelorutdanningene (treårig) for opptakskullet 2012. For grunnskolelærerutdanningene viser første kolonne andelen av 2012-kullet som hadde fullført og bestått innen høsten 2015. De andre utdanningene som vises er treårige, og fullføring på normert tid måles våren 2015.
- Studentene som tar sykepleierutdanning har høyest fullføringsgrad med 56,1 prosent, etterfulgt studentene i førskolelærerutdanning med 55 prosent og deretter grunnskolelærerutdanningen for 1.-7. trinn med 52 prosent. Derimot har studentene som tar historie-filosofiske fag lavest gjennomføring innen normert tid med 28,9 prosent som har fullført og bestått tre år etter. Dette tilsvarer de samme trendene som for opptakskullet 2011.

3 Rekruttering og turnover i læreryrket

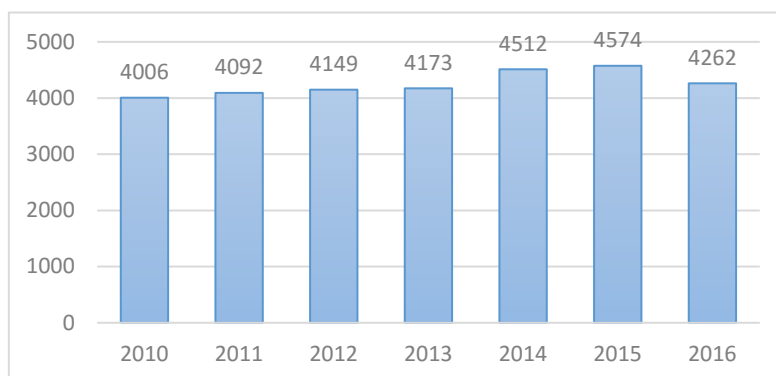
3.1 Tilgang på nyutdannede lærerkandidater

Figur 7: Antall nyutdannede lærerkandidater fordelt på utdanningstype (2010-2016).

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Statistikk per januar 2017.

Figur 8: Antall nyutdannede lærerkandidater (2010-2016). Alle lærerutdanninger.

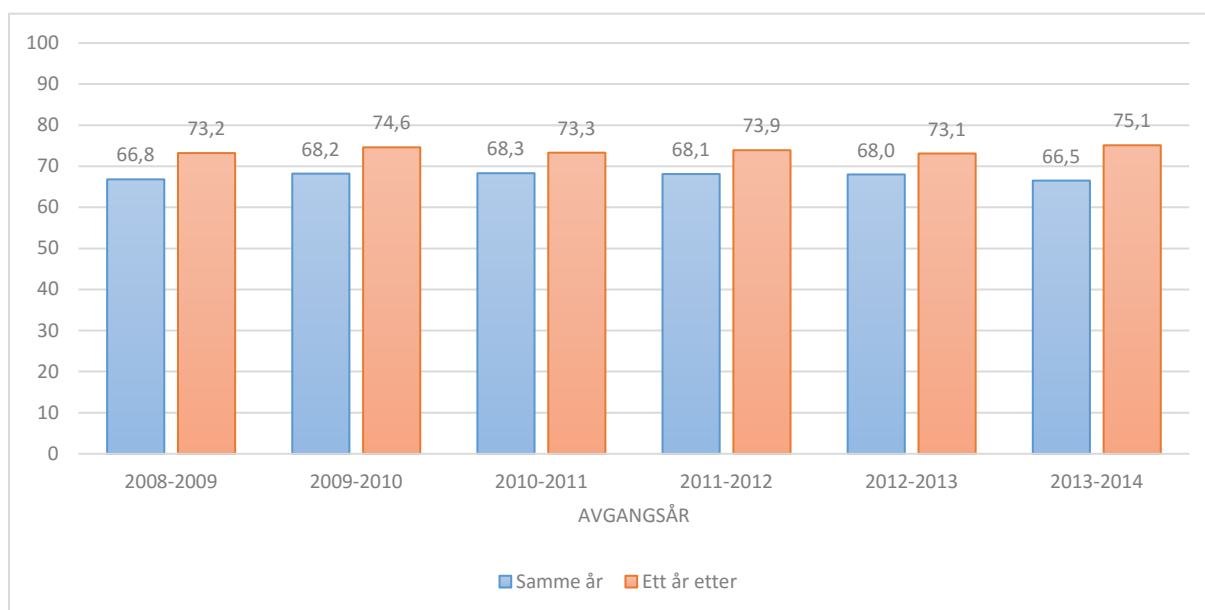

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Statistikk per januar 2017.

- Figur 7 og 8 viser utviklingen i antall nyutdannede lærere for 2010 til 2015.
- Det totale antallet nyutdannede lærere har hatt jevn stigning siden 2010 til 2015, men har sunket i 2016.
- Alle lærerutdanningene har hatt en prosentvis nedgang fra 2015 til 2016. Yrkesfaglærerutdanningen hadde størst nedgang med 25,3 prosent, og deretter allmennlærerutdanningen med en nedgang på 9 prosent.
- PPU har siden 2010 produsert flest lærerkandidater – fulgt av grunnskolelærerutdanningen. Forskjellen mellom disse to har også blitt mindre de siste årene.
- Allmenn-/grunnskolelærerutdanningen sank frem til 2011, men har deretter hatt en positiv vekst i antall nyutdannede kandidater frem til 2015.

3.2 Antall nyutdannede lærere som går inn i læreryrket⁶

Figur 9: Nyutdannede lærere som jobber i skolen samme år og året dette de ble uteksaminert (2009-2015). I prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB).

- Figur 9 viser andelen nyutdannede lærere som går inn i skolesektoren samme året etter de har fullført studiet og året etter de har fullført studiet.⁷
- Det har vært en relativt stabil andel nyutdannede lærer som går inn i skolesektoren samme år som de har fullført på rundt 66 til 68 prosent, og på rundt 73 til 75 prosent året etter.
- Ett år etter å ha fullført utdanning øker andelen sysselsatte i skolesektoren med 6-8 prosentpoeng for alle årgangene.
- Arbeidsmarkedssituasjonen kan bidra til å forklare de mindre forskjellene mellom årskullene. For eksempel var det høyere arbeidsledighet i 2008-2009 enn i 2012-2013.

⁶ I beregningen inngår nyutdannede lærere som har startet å jobbe i grunnskolen eller videregående opplæring, og som har arbeidsmarkedsstatus som sysselsatte eller selvstendige.

⁷ SSB har levert en oversikt over arbeidsmarkedsstatus for nyutdannede lærere i månedene og året etter at kandidatene er uteksaminerte. De nyeste tallene tar utgangspunkt i personer som ble registrert som nyutdannede lærere i perioden fra 1. oktober 2013 til 30. september 2014 og deres arbeidsmarkedsstatus i november 2014 og november 2015. For enkelhets skyld omtaler vi dette som nyutdannede lærere som ble uteksaminert i 2013-14 og deres arbeidsmarkedsstatus samme år og ett år etter de ble utdannet som lærere.

- Det er stabilt over tid en liten andel nyutdannede lærere som går inn i fagskolene/universitetene/høyskolene: For 2013-2014 årskullet er det 2,1 prosent i 2014 går inn i UH-sektoren, og året etter 2 prosent.

Tabell 4: Nyutdannede lærere (2013-2014) etter arbeidsmarkedsstatus i 2014 og 2015. I prosent.

Arbeidsmarkedsstatus	2014	2015
Sysselsatt i skolesektoren	62,9	72,2
Sysselsatt i andre næringer	27,9	20,5
Under utdanning	5,1	3,3
Annen/uoppgitt	4,2	4,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB).

- Tabell 4 viser arbeidsmarkedsstatus for 2013-14-årgangen. Nesten 92 prosent blir sysselsatte i skolen eller i andre næringer, mens de resterende på 6-8 prosent enten er under utdanning, arbeidsledige, eller utenfor arbeidsstyrken. Andelen nyutdannede lærere som ble sysselsatt i andre næringer var 27,9 prosent samme året som de ble uteksaminert, men ett år senere var denne andelen redusert til 20,5 prosent.
- Blant de som var sysselsatt i andre næringer i 2015 var det omtrent 29 prosent ansatt i helse- og sosialsektoren, 16 prosent i varehandelen og hotell- og restaurantbransjen, 13 prosent i andre sosiale og personlige tjenester og 6 prosent i offentlig administrasjon.

Tabell 5: Nyutdannede lærere som jobber i skolen samme år og året dette de ble uteksaminert (2009-2015). Gruppert etter utdanning. I prosent.

Avgangår	2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
	2010	2011	2011	2012	2012	2013	2013	2014	2014	2015
Allmennlærer ⁸	80,3	86,2	84,0	85,9	79,3	89,0	81,3	87,4	79,9	90,6
Fem-årig integreert	76,9	73,9	83,5	78,4	66,3	74,8	74,8	72,8	62,5	82,2
PPU	67,4	70,2	63,4	69,4	69,1	67,9	64,9	67,9	64,1	68,6
Faglærer	45,7	56,3	51,8	63,0	49,4	53,3	43,1	45,0	43,1	51,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB)

⁸ Allmennlærer består av både lærere som har tatt allmennlærer-, grunnskolelærer- 1.-7. trinn og grunnskolelærerutdanning 5.-10.trinn.

- Tabell 5 viser arbeidsmarkedsstatus for ulike grupper nyutdannende lærere samme år og året etter de ble uteksaminert.
- Det er en relativt stabil andel lærer som jobber i skolen samme og året etter de ble uteksaminert for alle grupper.
- Nytudannede med allmennlærer-/grunnskolelærerutdanning har høyest sysselsetting i skolen. Rundt 80 til 85 prosent jobber i skolen samme år som de er uteksaminert, og rundt 86 til 90 prosent jobber i skolen året etter.

3.3 Turnover i læreryrket: KS' tariffområde

Tabell 6: Turnover fordelt på tjenestestedsgrupper i KS' tariffområde (2010-2015). I prosent⁹.

Tjenestested/ gruppe	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Endring 2014- 2015	Endring 2010- 2015
All skole/undervisning¹⁰	11,5	11,0	11,6	11,3	11,8	10,8	-1	-0,7
Helse/sosial	14,0	13,4	14,7	13,4	14,5	12,6	-1,9	-1,4
Kirke/kultur	17,2	18,6	20,8	20,6	18	22,5	4,5	5,3
Teknisk sektor	13,8	11,4	12,5	11,1	12,7	9,9	-2,8	-3,9
Sentral administrasjon	13,4	13,3	15,2	20,2	16	12,6	-3,4	-0,8

Kilde: Kommunenes Sentralforbund (KS). Turnover per tjenestedsgruppe (tabell 5.3.2).

- Årlig lønns- og personalstatistikk fra Kommunenes Sentralforbund (KS) viser endring av tjenestested for ansatte i kommuner, fylkeskommuner og andre virksomheter under KS sitt tariffområde. Tabell 5 viser andelen personer som i løpet av et kalenderår forlot tjenestestedet i det tariffområde hvor de var ansatt.
- I løpet av 2015 (fra 1. desember 2014 til 1. desember 2015) var det en turnover på 10,8 prosent blant ansatte i skole og undervisning. Dette er en nedgang på 1 prosentpoeng fra 2014. Det har vært relativt små endringer fra år til år i turnover blant ansatte i skole og undervisning, og tabellen viser at det denne tjenestestedsgruppen er blant de laveste i KS sitt tariffområde.
- Alle tjenestestedsgrupper fikk en nedgang fra 2014 til 2015 i turnover, med unntak av ansatte i kirke og kultur.

⁹ Tabellen viser hvor mange prosent av de ansatte pr. 1.12.14 som ett år senere hadde skiftet tjenestested eller som ikke lenger var registrert i KS' tariffområde.

¹⁰ Omfatter undervisningspersonell i grunnopplæringen, ansatte i PP-tjenesten og øvrige ansatte i skole og undervisning.

3.4 Turnover blant nyutdannede lærere

Tabell 7: Turnover i perioden 2010–2015 blant nyutdannede lærere som jobbet i skolen i 2010. Alle lærerutdanninger. I prosent.

	Ansatt i skolen	Ansatt i undervisning utenom gr.sk. og vgs.	Ansatt i andre næringer	Ikke sysselsatt
2010	100	0	0	0
2011	91	1	5	3
2012	88	2	6	4
2013	86	3	7	4
2014	84	3	8	5
2015	84	3	8	5

Kilde: Statistisk Sentralbyrå (SSB).

- Tabell 7 viser turnover ut av skolen for personer fra avgangskullet i 2010 som var ansatt i skolen (grunnskole eller videregående) samme år.
- Ett år etter studieslutt har ni prosent gått ut av skolen, mens fem år etter studieslutt har 16 prosent sluttet i skolen.
- Åtte prosent har tatt seg jobb i andre næringer. Tre prosent jobber fortsatt i undervisningssektoren, men utenfor grunn- og videregående skole. Disse jobber med undervisning i f.eks. voksenopplæring og ved universiteter og høyskoler. Fem prosent er ikke sysselsatt i 2015. I denne gruppen finner vi både arbeidsledige, personer som tar mer utdanning, og personer som av helsemessige årsaker ikke kan jobbe.
- Lavest turnover ut av undervisningssektoren finner vi blant lektorer, med sju prosent, deretter følger allmenn-/grunnskolelærere med åtte prosent, fag-/yrkesfaglærere med 15 prosent, og PPU/PPU-Y med 16 prosent.

4 Sysselsettingsstatus for lærerprofesjonen

Tabell 8: Sysselsatte personer med lærerutdanning 15-66 år. Etter arbeidsmarkedsstatus i 2015. I prosent.

	Sysselsatt i skolen	Fagskole/UH	Andre næringer	Ikke sysselsatt
Under 25 år	61,0	0,2	28,6	10,2
25-34 år	72,7	1,6	20,1	5,6
35-44 år	67,6	2,9	24,7	4,8
45-54 år	58,4	4,3	31,1	6,2
55-66 år	43,3	4,9	28,6	23,2
I alt	58,4	3,6	26,8	11,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB).

- Tabell 8 viser arbeidsmarkedsstatus for alle personer med lærerutdanning og deres arbeidsmarkedstatus i 2015.
- Populasjonen er avgrenset til personer i alderen 15-66 år, og som har både lærerutdanning og som er sysselsatt i referanseåret. Se GNIST-indikatorrapport 2013 for en forklaring på avgrensingen.
- Tabellen viser at personer med lærerutdanning mellom 25 til 34 år har den høyeste andelen som er sysselsatt i skolen, mens aldersgruppen 55 til 66 år har den laveste andelen som er sysselsatt i skolen.
- Tabellen viser også at: de i aldersgruppen 45 til 54 år har den høyeste andelen som er sysselsatt i andre næringer; de i aldersgruppen 55 til 66 år har den høyeste andelen som er sysselsatt i fagskole eller UH; og også de i aldersgruppen 55 til 66 år har den høyeste andelen som ikke lenger er sysselsatt.

5 Lærerprofesjonen

5.1 Lønnsnivå i skoleverket relativt til andre sektorer og utdanningsnivå

Tabell 9: Gjennomsnittlig årslønn i 2015 for heltidsansatte etter næring og utdanningsnivå. I kroner.

Næring	Grunnskole	Videregående opplæring	Kort høyere utdanning	Lang høyere utdanning
Bygg- og anleggsvirksomhet	397 200	507 600	660 000	782 400
Finanstjenester	536 400	615 600	786 000	948 000
Helseforetak	379 200	432 000	511 200	753 600
Industri	415 200	502 800	655 200	787 200
Kommune og¹¹ fylkeskommune	398 800	448 700	511 800	643 300
Skoleverket¹²	397 100	435 500	531 500	592 300
Statsansatte	475 200	504 000	553 200	619 200
Varehandel	414 000	484 800	595 200	704 400

Kilde: Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU 2016, tabell 1.18).

- Ansatte i skoleverket har i gjennomsnitt lavest avkastning av lang høyere utdanning i form av lønn (592 300) etterfulgt av ansatte i staten (619 200).
- Det er minst lønnsforskjeller for ansatte med ulik utdanningsnivå i staten etterfulgt av ansatte i skoleverket. Grunnskoleutdannede tjener nesten i gjennomsnitt 76,7 prosent av hva de med høyere utdanning tjener i staten, og 67 prosent av hva de med høyere utdanning tjener i skoleverket.

¹¹ Kategorien består av kommunalt og fylkeskommunalt ansatte unntatt ansatte i undervisningssektoren.

¹² Kategorien består av ansatte i undervisningssektoren.

Tabell 10 : Lønnsvekst for heltidsansatte etter næring og utdanningsnivå (2010-2015). Endring i prosent.

Næring	Grunnskole	Videregående opplæring	Kort høyere utdanning	Lang høyere utdanning
Bygg- og anleggsvirksomhet	14,5	18,7	20,6	19,7
Finanstjenester	17	22,2	16,3	20,4
Helseforetak	15,3	20,8	19,3	14,7
Industri	16,1	19	15,8	12,5
Kommune og fylkeskommune¹³	19	18	18,6	18,5
Skoleverket¹⁴	18,8	20	16,6	16,6
Statsansatte	20,7	20	17,6	17,7
Varehandel	16,2	17,7	13,2	14,3

Kilde: Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU 2016, tabell 1.18).

- I perioden 2010 til 2015 har lønnsøkningen for ansatte med høyere utdanning vært høyest i finanstjenester, bygg- og anleggsvirksomhet og kommune og fylkeskommune.
- Fra 2014 til 2015 hadde ansatte med kort og høyere utdanning i skoleverket henholdsvis en lønnsvekst på 1,9 og 1,8 prosent. Ansatte i skoleverket var i denne perioden av gruppene som opplevde minst vekst. Til sammenligning opplevde ansatte i skoleverket å være gruppen med høyest lønnsvekst i 2013 til 2014.¹⁵

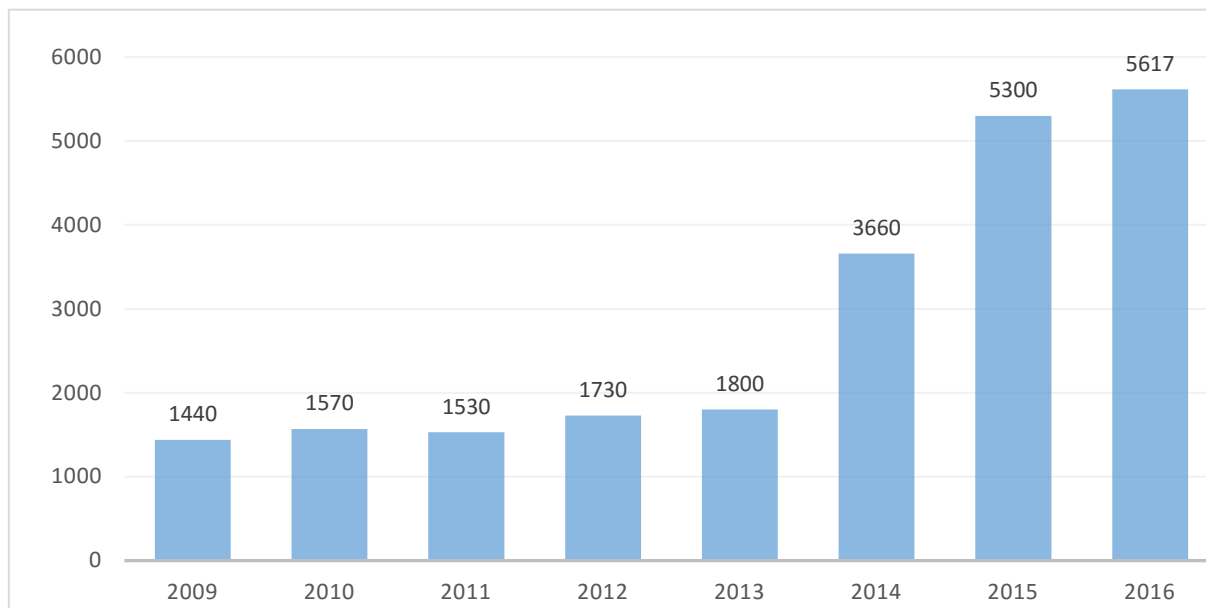
¹³ Kategorien består av kommunalt og fylkeskommunalt ansatte unntatt ansatte i undervisningssektoren.

¹⁴ Kategorien består av ansatte i undervisningssektoren.

¹⁵ Teknisk beregningsutvalg påpeker at årlige variasjoner mellom sektorer skyldes ulike registrering i lønnsstatistikken, men at man kan ta hensyn til disse variasjonene ved å se på utvikling over tid.

5.2 Deltakelse og oppfatning av videreutdanning

Figur 10: Antall deltakere i videreutdanning under "Kompetanse for kvalitet" (2009-2015)

Kilde: Utdanningsdirektoratet (UDIR).

- Antall lærere som har tatt videreutdanning har økt betydelig de siste årene. I 2016 var det nesten fire ganger så mange deltakere enn i 2009.
- På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet har NIFU årlig gjennomført deltakerundersøkelser siden 2010. Resultater fra 2016 viser at
 - et flertall er godt fornøyd med videreutdanningen og opplever at de har lært mye. Det er noen forskjeller mellom fag, og andelen som opplever studiet som godt er noe lavere i noen av matematikkstudiene.
 - de fleste deltakerne har mer enn fire års høyere utdanning. Videreutdanning virker til å være mer aktuelt for lærere som allerede har mye utdanning.
 - En av tre deltakere studerer matematikk. Sammen med naturfag prioriteres dette faget og staten dekker derfor en høyere andel av vikarkostnadene.
 - De fleste oppgir at interesse for faget er den viktigste årsaken til at de valgte å ta videreutdanning, og kun et mindretall lærere oppgir kompetansekrav som årsaken.
 - Tre av fire lærere som tar videreutdanning har vikarordning og får frigjort tid til å studere.

5.3 Lærernes kompetanse

Hovedfunn fra GSI (Utdanningsdirektoratet, 2016) for skoleåret 2016-17:

- 5,9 prosent av lærere oppfyller ikke kompetansekravene for tilsetting, og 4,5 prosent av undervisningstimene gis av lærere som ikke oppfyller kompetansekravene for tilsetting. Dette kan tyde på at disse lærerne underviser i færre timer enn de med godkjent utdanning.
- Det er kompetansekrav om 30 studiepoeng på barnetrinnet og 60 studiepoeng for ungdomstrinnet for lærere som underviser i norsk, matematikk, engelsk, samisk og norsk tegnspråk. Tall fra GSI viser at 24 prosent av norsklærerne, 36 prosent av matematikklærerne og 48 prosent av engelsklærerne mangler studiepoeng for å oppfylle kompetansekravet.

5.4 Kvalitet og omfang av veiledning av nyutdannede lærere

Målsetting med veiledningsordningen for nyutdannede lærere er å sikre en god overgang fra utdanning og over til yrkeslivet, og å rekruttere, utvikle og beholde gode lærere.

Rambøll (2016) har evaluert veiledningsordningen for nytilsatte lærere. Hovedfunn fra evaluering viser at:

- Mange lærere og veiledere opplever et "praksissjokk" i overgangen fra utdanning til yrke: 74 prosent av veilederne og 59 prosent av nyutdannede lærere i veiledningsordningen er enige i at overgangen er så krevende at det kan kalles et "sjokk".
- Rundt 27 prosent av nytilsatte barnehagelærere og lærere som deltar i veiledningsordningen er helt enige i at ordningen virker til å bedre overgangen fra yrke til utdanning, og bidrar til å utvikle dyktige barnehagelærere og lærere.
- Veisøkerne, veilederne, barnehageeiere og skoleeiere vurderer alle veiledningsordningen som positiv. De mener ordningen bidrar til å utvikle gode barnehagelærere og lærere, og opplever at nyutdannede får utbytte av veiledningen. Blant annet svarer 61 prosent av de nytilsatte lærerne at de har et ganske godt eller meget godt inntrykk av ordningen, mens derimot 13 prosent oppgir at de har et ganske dårlig eller meget dårlig inntrykk av veiledningen.
- Nyutdannede lærere som får veiledning i skolen er mer fornøyd den første tiden som ansatt sammenlignet med nyutdannede som ikke mottar veiledning, men det er ingen forskjeller i mestringsfølelse eller i deres vurdering om å bli værende i yrket mellom de to gruppene.
- Veiledningsordningen virker derimot ikke til å ha en større innvirkning på rekruttering av dyktige barnehagelærere og lærere.
- Evaluering viser at veilederutdanningen gir et relativt godt utbytte for veilederne som har tatt utdanningen.

5.5 Ressurssituasjonen i skolen: Utgifter per elev i norsk skole

Tabell 11: Korrigert brutto driftsutgifter per elev i grunnskolen og i videregående opplæring (2009-2015). I kroner.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Grunnskole	85 971	91 013	93 710	98 353	101 938	105 630	108 511
VGO studieforberedende	106 496	108 579	111 262	115 093	118 671	123 902	128 047
VGO yrkesfag	130 066	132 735	136 203	140 881	145 302	152 132	158 160

Kilde: KOSTRA, Statistisk sentralbyrå (SSB).

- Korrigerte brutto driftsutgifter viser gjennomsnittlige utgifter til undervisning per elev for kommunene og fylkeskommunene, inkludert drift av skolelokaler og skyss.
- Tabell 11 viser at korrigerte brutto driftsutgifter per elev i grunnskolen var på omtrent 110 000 kroner i 2015. Utgiftene per elev i videregående opplæring var 130 000 kroner for elever på studieforberedende og 158 000 kroner for elever på yrkesfag.
- For grunnskolen utgjør dette en økning på 2,7 prosent fra 2014 til 2015, og en økning per elev på studieforberedende og yrkesfag i videregående opplæring på henholdsvis på 3,3 prosent og 4,0 prosent i samme periode.

Tabell 12: Årlig realvekst i korrigerte brutto driftsutgifter per elev i grunnskolen og i videregående opplæring (2009-2015). I prosent.

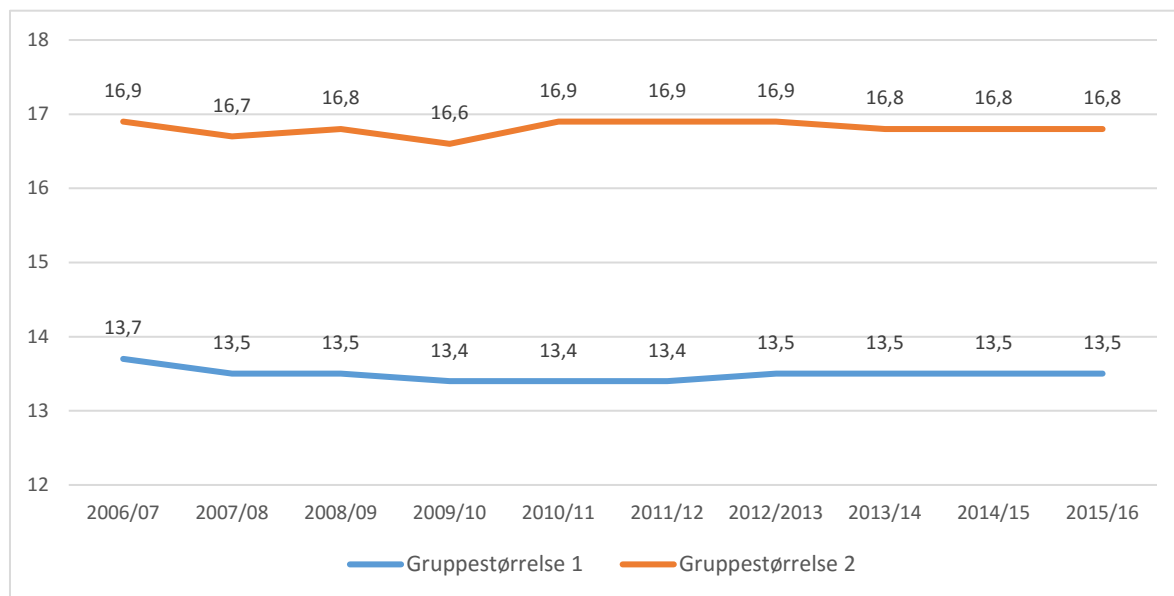
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Grunnskole	3	2,5	-0,9	1,6	0	0,5	0,3
VGO studieforberedende	3,8	-1,4	-1,4	0	-0,5	1	0,9
VGO yrkesfag	2,2	-1,3	-1,3	0	-0,5	1,4	1,6

Kilde: KOSTRA, Statistisk sentralbyrå (SSB).

- Tabell 12 viser at korrigert for generell prisstigning i kommuner og fylkeskommuner (kommunal deflator) fra 2014 til 2015, anslått til 2,4 prosent, var det en realvekst i utgifter per elev i grunnskolen på 0,3 prosent. Utgiftene til studieforberedende og yrkesfaglig videregående opplæring økte med henholdsvis 0,9 og 1,6 prosent.

5.6 Ressurssituasjonen i skolen: Lærertetthet

Figur 11: Gruppestørrelse¹⁶ 1 og 2 i perioden fra 2006-2007 til 2015-2016. Forholdstall mellom elevtimer og lærertimer i grunnskolen.

Kilde: Utdanningsdirektoratet (UDIR)/GSI. Statistikk per oktober 2015.

- Gruppestørrelser i skolen, forholdstallet mellom elevtimer og lærertimer, blir brukt som et mål på lærertetthet i grunnskolen. Figur 8 viser utviklingen i gruppestørrelse 1 og 2 fra skoleåret 2006-07 til 2015-16.
- Gruppestørrelse 1 gikk noe ned tidlig i perioden som måles her, men har holdt seg ganske stabil siden skoleåret 2010-11.
- Gruppestørrelse 2 har vært ganske stabil gjennom hele perioden.

¹⁶ GSI bruker to ulike mål for gruppestørrelse: Gruppestørrelse 1 er forholdet mellom det totale antallet elevtimer og det totale antallet lærertimer, som gir et totalbilde av en skole eller en kommune. For å vurdere forholdet mellom elever og lærere i en ordinær undervisningstime, er gruppestørrelse 2 en bedre indikator. Her utelates elevtimer som går til spesialundervisning og særskilt språkopplæring.

6. Tabelloversikt og figuroversikt

TABELLER

Side	Nr.	Tittel
3	1	Etterspørsel og tilbud i antall årsverk (personer) i 2020-2040.
12	2	Utvikling andel kvalifiserte førstevalgssøkere (2010-2016).
13	3	Gjennomføring på normert tid og frafall i grunnskolelærer- og bachelorutdanninger.
17	4	Nyutdannede lærere (2013-2014) etter arbeidsmarkedsstatus i 2014 og 2015.
17	5	Nyutdannede lærere som jobber i skolen samme år og året dette de ble uteksaminert (2009-2015). Gruppert etter utdanning.
19	6	Turnover fordelt på tjenestestedsgrupper i KS' tariffområde (2014-2015).
20	7	Turnover i perioden 2010–2015 blant nyutdannede lærere som jobbet i skolen i 2010. Alle lærerutdanninger.
21	8	Sysselsatte personer med lærerutdanning 2014 15-66 år
22	9	Gjennomsnittlig årslønn i 2015 for heltidsansatte etter næring og utdanningsnivå.
23	10	Lønnsvekst for heltidsansatte etter næring og utdanningsnivå (2010-2015).
27	11	Korrigert brutto driftsutgifter per elev i grunnskolen og videregående opplæring (2009-2015).
27	12	Årlig realvekst i korrigerte brutto driftsutgifter per elev i grunnskolen og i videregående opplæring (2009-2015).

FIGURER

Side	Nr.	Tittel
5	1	Antall førstevalgssøknader til lærerutdanningene (2010-2016).
6	2	Antall kvalifiserte førstevalgssøknader til lærerutdanningene (2010-2016).
7	3	Antall kvalifiserte førstevalgssøkere (2015-2016).
8	4	Karakterpoengsnitt for førstevalgssøkere til utvalgte utdanninger i 2016.
9	5	Antall studenter tatt opp til lærerutdanningene.
11	6	Endring i opptaksprosessen til lærerutdanningene i 2016.
14	7	Antall nyutdannede lærerkandidater fordelt på utdanningstype (2010-2016).
14	8	Antall nyutdannede lærerkandidater (2010-2016).
16	9	Nyutdannede lærer som jobber i skolen samme år og året etter de ble uteksaminert (2009-2015).
24	10	Antall deltakere i videreutdanning under "Kompetanse for kvalitet" (2009-2015).
28	11	Gruppestørrelse 1 og 2 i perioden fra 2004-05 til 2015-16.

7. Oversikt over datakilder

Database for høgre utdanning (DBH): <http://dbh.nsd.uib.no/>

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (etter inntektsoppgjørene 2016):

<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/asd/dokumenter/2016/etter-inntektsoppgjorene-2016-endelig.pdf>

KOSTRA, Statistisk sentralbyrå: <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>

Kunnskapsdepartementet (2016):

https://www.regjeringen.no/contentassets/ff233dff1b2a48359ee92c7e1b4eb876/tilstandsrapport2016_endelig_nettsversjon.pdf

Gjerustad, Cay og Terje Næss (2016): «Deltakerundersøkelsen 2016: Resultater av en spørreundersøkelse blant ansatte i skolen som har tatt videreutdanning innenfor strategien «Kompetanse for kvalitet». NIFU-rapport 2016-28.

<http://www.nifu.no/publications/1398041/>

Gunnes, Trude og Pål Knudsen (2016): «LÆRERMOD: Forutsetninger og likninger». SSB Notater 2016/25.

<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/laerermid-forutsetninger-og-likninger?fane=om#content>

Rambøll (2016): «Veiledning av nyutdannede lærere barnehagelærere og lærere: En evaluering av veiledningsordningen og veilederutdanningen».

<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2016/evaluering-av-veiledningsordningen-sluttrapport.pdf>

Samordna opptak: <http://www.samordnaopptak.no/info/om/sokertall/>

Utdanningsdirektoratet (2016): «Tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) 2015-16».

<http://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/statistikk/gsi/grunnskole-gsi-notat-2015-16.pdf>